

Lakivaliokunnalle :

Lakivaliokunta on kutsunut oikeusministeriön kuultavaksi seuraavista hallituksen esityksen 7/2016 vp. (HE tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi) yhteydessä esille tulleista kysymyksistä seuraavasti:

Lausuntoa pyydetään aiemmin esitettyä yksityiskohtaisemmat perustelut Suomen tuomariliiton lausunnosta liittyen tuomareiden koulutuksen kustannuksiin (ottaen kantaa eri kustannuksiin ja niiden määriin).

Pyydetään myös päivitetty lausunto hallituksen esityksessä esitetystä tuomarin koulutusjärjestelmästä ottaen huomioon, että oikeusministeriö on vastikään asettanut toimikunnan valmistelemaan tuomioistuinviraston perustamista ja tavoitteena on antaa asiasta hallituksen esitys jo syksyllä 2017 siten, että virasto voitaisiin perustaa vielä tällä vaalikaudella.

Lisäksi oikeusministeriöltä pyydetään tarkemmat perustelut ehdotetun koulutusjärjestelmän vaikutuksista tuomarin uraan.

1.) *Suomen tuomariliiton laskelmaan tuomareiden koulutuksen kustannuksista* OM ottaa yksityiskohdaisemmin kantaa liitteenä olevan taulukon muodossa.

2.) *Tuomarin koulutusjärjestelmästä* tuomioistuinvirastotyöryhmän asettamispäätöksen huomioon ottaen OM toteaa seuraavaa:

Valtiollisten tehtävien jaosta säädetään perustuslaissa. Siltä osin kuin tuomareiden koulutusjärjestelmän kehittäminen edellyttää lainvalmistelua, tuomioistuinlaitosta koskevia strategisia linjauksia tai kehys- ja talousarviovalmistelua, vastuu on jatkossakin oikeusministeriöllä.

Tuomioistuinviraston perustamista valmistelemaan asetetun toimikunnan asettamispäätöksen mukaan ”toimikunnan ehdotuksessa on otettava huomioon, että oikeusministeriö vastaa jatkossakin valtioneuvostotason tehtävistä kuten lainvalmistelusta, valtioneuvoston tai tasavallan presidentin ratkaistavaksi kuuluvien asioiden valmistelusta, tuomioistuinlaitosta koskevista strategisista linjauksista sekä tärkeimmistä EU - ja kansainvälisen yhteistyön asioista. Oikeusministeriö vastaa myös kehys- ja talousarviovalmistelusta ja käy tulosneuvottelun tuomioistuinviraston kanssa. Tuomioistuinviraston tehtävänä olisi kohdentaa tuomioistuimille osoitetut henkilöstö- ja muut voimavarat.”

Lisäksi asettamispäätöksessä on todettu, että ”tuomarivalintalautakunnan ja hallituksen esityksessä HE 7/2016 vp. ehdotetun tuomarinkoulutuslautakunnan organisoiminen osaksi tuomioistuinvirastoa on niin ikään selvitettävä.”

Toimikunnan asettamisella ei siten ole vaikutusta tähän hallituksen esitykseen, jota on aiemmin kerrotulla tavalla valmisteltu pitkään ja huolellisesti tuomioistuinten laajan edustuksen ja asiantunte-

muksen hyödyntäneissä työryhmissä. Lakivaliokunnalle annetuista lausunnoista voinee vielä erikseen nostaa esille Vaasan hovioikeuden lausunnon, jossa todetaan, että hovioikeus ei näe realistisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa järjestelmälle.

Oikeusministeriö viittaa myös perustuslakivaliokunnan lausuntoihin 2/2006 vp. ja 14/2016 vp, joista lausunto 2/2006 vp. on ollut yksi hallituksen esityksen 7/2016 vp. valmistelun keskeisimpiä lähtökohtia.

3.) Ehdotetun koulutusjärjestelmän vaikutuksista tuomarin uraan OM toteaa seuraavaa:

Järjestelmäkuvaus

Ehdotettua tuomarinkoulutusjärjestelmää voidaan kuvata hissinä, johon riittävän pätevyyden omaava lakimies voi astua sisään jokaiselta eri kerrostasanteelta. Yksilön osaaminen ja oma mielenkiinto määrittävät sen, missä kerroksessa kukin hissiin astuu. Seuraavaan kerrokseen on mahdollista nousta sekä hissien kyydissä että myös muissa tehtävissä pätevöityen. Hissistä on myös mahdollista poistua kesken matkan ja esimerkiksi kaksi ensimmäistä kerrosväliä hissien mukana kulkenut henkilö voi hankkia riittävän pätevyyden neljättä tasoa varten muissa tehtävissä tuomioistuinelaitoksen ulkopuolella.

Järjestelmän pohjakerroksen muodostaa tuomioistuinharjoittelu, joka olisi ehdotuksen myötä olennaisesti nykyistä yhtenäisempi ja järjestelmällisemmin koottu koulutuksellinen kokonaisuus. Tuomioistuinharjoittelu olisi avoin kaikille. Sen suorittaminen ei olisi edellytys tuomarinvirkaan nimittämiseksi, mutta se antaisi hyvät pohjatiedot tuomarintyöhön.

Seuraavan kerroksen koulutusjärjestelmässä muodostaisi nykyiseen tapaan esittelijän tai valmistelijan tehtävissä hovi-, hallinto- tai erityistuomioistuimissa toimiminen. Tämänkään vaiheen suorittaminen ei olisi edellytyksenä tuomarinvirkaan nimittämiseksi, vaan edelleen pätevöityminen ja seuraavalle tasolle nouseminen olisi mahdollista myös muulla tavoin.

Kolmannen tason, jossa hissiin jälleen voisi astua sisään kuka tahansa tuomioistuintyöhön sopiva ja riittävän pätevyyden urallaan saavuttanut lakimies, muodostaisi perustettavaksi esitetyssä asessorin koulutusvirassa tai määräaikaisesti muussa tuomarin virassa taikka esittelijänä korkeimmassa oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa toimiminen. Kaikkiin mainittuihin virkoihin voitaisiin nimittää sekä hissien mukana kulkien riittävän osaamistason saavuttaneita lakimiehiä että vasta ensimmäistä kertaa tällä tasolla mukaan tulevia lakimiehiä. Virkoihin nimitettäisiin eritaustaisista henkilöistä parhaat.

Neljännän osaamistason hissien mukana taikka muutoin saavuttaneet lakimiehet nimitettäisiin vakinaisiin tuomarinvirkoihin. Kuten edellä on todettu, tälläkin tasolla sisään järjestelmään voisivat nykyiseen tapaan tulla myös esimerkiksi asianajotehtävissä, syyttäjänä, hallinnossa tai tutkimus- ja opetustehtävissä pätevöityneet lakimiehet. Alempien tasojen suorittaminen ja siis esimerkiksi esittelijän tehtävissä toimiminen tai asessorin koulutusohjelman suorittaminen olisivat meriittejä muiden joukossa ja edelleen vain yksi tapa saavuttaa tuomarin tehtävässä vaadittava pätevyys.

Koulutusjärjestelmän ja asessorin koulutusvirkojen vaikutus tuomarin uraan

Kysymys on laatuhankeesta, jonka suurin vaikutus yksittäisen tuomarin uraan olisi mahdollisuus kehittää omaa ammattitaitoa työn ohessa aikaisempaa tehokkaammin. Kaikille tasoille suunnitellun laadukkaan ja järjestelmällisen koulutusohjelman myötä kaikki tuomioistuinlaitoksen palvelukseen määrääjäksi tai vakinaisesti nimitetyt lakimiehet hyötyisivät järjestelmästä. Koska järjestelmä lisäksi mahdollistaisi liikkumisen myös sen ulkopuolelle ja jälleen sisään jokaisessa kerroksessa, hyödyttäisi koulutuksellisuuden ja muun osaamisen kehittämisen lisääminen myös muita tahoja, joiden palveluksessa ainakin tietyn osan koulutusohjelmasta suorittaneet henkilöt työskentelisivät. Yksilötasolla on lisäksi huomattava, että mahdollisuus kehittää tehokkaasti omaa osaamista on merkittävä työhyvinvointitekijä, joka vaikuttaa työssä viihtymisen ohella myös työn kiinnostavuuteen ja houkuttelevuuteen.

Asessorin koulutusvirkaan nimitetyn henkilön olisi mahdollista saavuttaa vakinaiseen tuomarinvirkaan nimitettävältä henkilöltä vaadittava osaamistaso nopeammin kuin esittelijän tehtävissä, joissa valtaosa tuomariksi nimitettävistä nykyisin pätevöityy. Nimenomaan tuomarin työtä ja sen asettamia vaatimuksia silmällä pitäen suunnitellun koulutusohjelman ohella tähän vaikuttaisi merkittävästi se, että asessorit toimisivat tuomarin tehtävissä. Järjestelmä tuottaisi siten nopeammin ja pätevämpiä tuomareita kuin nykyinen järjestelmä.

Selvää on, että tuomioistuintyöstä kiinnostuneen, riittävän pitkään ja ansiokkaasti asianajotehtävissä toimineen asianajajan kannalta asessorin koulutusvirka olisi matalapalkkainen. Kokemuksensa myötä tällaisella henkilöllä olisi kuitenkin yhtä hyvä mahdollisuus tulla nimitetyksi määrääjäksi tai vakinaisesti tuomarin virkaan kuin nykyisinkin.

Sen sijaan sellaiselle tuomioistuinlaitoksen ulkopuolella pätevöityneelle lakimiehelle, jonka työkokemus ja pätevyys ei vielä ole riittävä tuomarin virkaan, asessorin koulutusohjelma tarjoaisi esittelijän tehtävissä toimimiseen verrattuna paremmin palkatun ja myös työn sisällön kannalta mielekkäämmän vaihtoehdon aloittaa tuomioistuinura. Koulutuksen tultua suoritetuksi kysymyksessä olevalla henkilöllä olisi erinomainen mahdollisuus tulla nimitetyksi tuomarin virkaan, minkä lisäksi hänellä olisi myös olennaisesti paremmat edellytykset suoriutua työssä ansiokkaasti. Näin myös kansalaisten oikeusturva paranisi. Asessorina yhtenä monijäsenisen tuomioistuimen ratkaisukokoonpanon jäsenistä toimiminen olisi lisäksi vaativuudestaan huolimatta helpompi tapa aloittaa työura tuomioistuimessa kuin esimerkiksi asioiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yksin käräjätuomarina. Näin ollen kynnys hakea töihin tuomioistuimeen tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta madaltuisi.

Sillä, että asessorin kuukausipalkka olisi ennen veroja muutaman sata euroa alempi kuin alin tuomarin palkka (palkkaluokka T 11) nykyisin, kuten on ehdotettu, ei olisi vaikutusta työn houkuttelevuuteen tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tuomarinuralle tähtäävän hakijan kannalta. Tuomarin työhön ei juurikaan hakeuduta palkkauksen vuoksi. Lisäksi kysymys olisi koulutuksellisesta välivaiheesta, jonka myötä mahdollisuudet tulla nimitetyksi paremmin palkattuihin ja vakinaisiin virkoihin tuomioistuinlaitoksessa paransivat olennaisesti. Vastaavasti myös kysymyksessä olevan henkilön asema tuomioistuinlaitoksen ulkopuolisilla työmarkkinoilla paranisi merkittävästi.

Esittelijöille uusi koulutusjärjestelmä toisi myös paitsi enemmän ja laadukkaampaa koulutusta, niin myös mahdollisuuden edetä tuomarin tehtäviin aikaisempaa nopeammin. Tällä olisi myös myönteinen vaikutus esittelijän ansiokehitykseen. Mitään estettä ei kuitenkaan vastaisuudessakaan olisi sille, että esittelijän tehtävistä siirryttäisiin suoraan määrääjäksi tai vakinaiseksi tuomariksi. Järjestel-

mä mahdollistaisi siten yksilön osaamisesta riippuen hyvinkin nopean urakehityksen, mutta ei toisaalta takaisi vakinaista tuomarin virkaa yhdellekään alemmilla tasoilla hissiin astuneelle.

Aessorin koulutusohjelman suorittaneilla henkilöillä olisi oletettavasti vahva asema kaikilla lakimiesten työmarkkinoilla. Kaikista tuomarinvirkoihin nimitettävistä henkilöistä tuomarikoulutetut muodostaisivat kuitenkin vain pienen osan. On siten väärin ajatella, että tuomarikoulutuksen suorittamisesta muodostuisi ainoa väylä tuomarinvirkoihin. Tuomarinuran avoimuuden kannalta ongelmana ei vastaisuudessakaan tulisi olemaan se, että tuomarinvirkoja ei olisi tarjolla riittävästi riittävän osaamistason tuomioistuinlaitoksen ulkopuolella saavuttaneille lakimiehille, vaan se, että riittävän päteviä ulkopuolisia hakijoita on jatkuvasti liian vähän. Ehdotetun uuden koulutusohjelman myötä tuomioistuinlaitoksen vetovoiman työnantajana voidaan kuitenkin arvioida kasvavan ja tilanteen siten parantuvan jonkin verran.

Eräiden asiantuntijoiden lausuntojen osalta OM lakivaliokunnan pyynnöstä täydentää aiempaa vastaustaan vielä seuraavasti:

KKOn lausunnosta:

Kohta 22: Lautakunnan sihteerin pätevyysvaatimukset

HE 7/2016 esitetään, että tuomarinkoulutuslautakunnalla on sihteeri, joka valmistelee ja esittelee lautakunnassa esillä olevat asiat sekä huolehtii lautakunnan muun toiminnan järjestämisestä. Sihteerillä tulee olla soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja hyvä tuomioistuinten toiminnan tai aikuiskoulutuksen tuntemus.

Tuomarinkoulutuslautakunnan tehtävät koostuvat koulutuksellisista ja tuomioistuinlaitoksen henkilöstön kehittämiseen keskittyvistä tehtävistä. Koska tuomarinkoulutuslautakunnan jäsenet ovat tuomareita tai muissa juridisissa tehtävissä toimivia oikeustieteen maistereita, tuomarinkoulutuslautakunnan sihteerin katsotaan voivan olla muun ylemmän korkeakoulututkinnon omaava rekrytoinnin, koulutuksen ja henkilöstön kehittämisen asiantuntija. Tuomarinkoulutuslautakunnalle kuuluvien tehtäviin tarvittava juridinen osaaminen pystytään turvaamaan lautakunnan jäsenten asiantunteumuksen avulla. Vastaavasti mahdollisen muun ylemmän korkeakoulututkinnon tuottamalla asiantunteumuksella voidaan täydentää lautakunnan juridiseen asiantunteemukseen perustuvia ratkaisuja.

Kohta 27: Tuomioistuinlaki 1 luku 5 § 5 kohta

OM: Perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan ole kiinnittänyt tähän seikkaan huomiota. Mitään valtiosääntöoikeudellista (tai sellaiseksi luonnehdittavaa) estettä käyttää ”tuomari” –sanaa ”jäsen” –sanana asemesta ei ole. Perustuslain ja tavallisen lain sanontojen ei välttämättä tarvitse olla identtisiä. Perustuslain ilmaisut ovat ”autonomisia” suhteessa tavallisen lain sanontoihin tai ilmaisuihin. Perustuslain säännösten kirjaamista sellaisenaan tavalliseen lakiin oikeastaan pyritään välttämään. Tässä yhteydessä perustuslain säännöksen toistamiselle ei tosin ole sillekään mitään estettä.

Perustuslain säännös asiasta jää voimaan; siellä käytetään edelleen ”jäsen” –sanaa, ja perustuslain säännös siten edelleen kuvaa ja ilmaisee korkeimpien oikeuksien tuomareiden asemaa kollegion jäsenenä.

Kohta 42: Esivalinnan suhde nimittämiseen

Voimassa olevan, tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan tuomarivalintalautakunta valmistelee vakituisen tuomarin viran täyttämistä ja tekee nimittämisestä perustellun esityksen, jonka se toimittaa valtioneuvostolle tasavallan presidentille esittelemistä varten. Hallituksen esityksessä ehdotettu nimittämismenettely asessorin koulutusvirkaan vastaa edellä sanottua. Korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus nimittää nykyään tuomarin vuotta pidemmäksi määräajaksi. Tähän ei hallituksen esityksessä ehdoteta muutoksia. Koulutuslautakunta tekisi asessorin nimittämisestä perustellun esityksen, jonka se toimittaisi korkeimmalle oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle nimittämistä varten. Tässä yhteydessä voitaneen todeta, että vakituisten tuomareiden osalta tasavallan presidentillä on mahdollisuus poiketa tuomarivalintalautakunnan ratkaisuehdotuksesta, mutta käytännössä näin on tapahtunut tiettävästi vain yhden kerran, jolloin tuomarivalintalautakunnassa äännet olivat jakautuneet tasan kahden hakijan kesken.

Kohdat 16, 17, 43 ja 44: oikeus vaatia oikaisua lautakunnan päätökseen alku- ja loppukokeesta

OM: Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnon 14/2016 vp. oikeusministeriö katsoo, että tuomarinkoulutuslautakunnan päätökseen alku- ja loppukokeesta saisi vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Kokeiden arvosteluun ei ole löydettävissä luontevaa ”ulkopuolista” tahoa.

Varatuomarin arvonimen myöntämistä koskevaan päätökseen sekä päätökseen oikeudesta käyttää tuomarikoulutetun arvonimeä saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Toimivaltaisesta hallinto-oikeudesta säädetään hallintolainkäyttölain 12 §:ssä. Koulutuslautakunnan päätökset näissä asioissa olisivat jokseenkin ”teknisiä”. Arvonimi myönnettäisiin, kun hakijalla on todistus harjoittelusta (2-kohta) tai asessorin koulutusohjelman ja lopputyön/loppukokeen (3-kohta) suorittamisesta. Valituskieltoa KHO:een puoltaa asian laatu.

Helsingin HO:n lausunnosta:

Päällikkötuomarin virkavapaus

OM: Hallituksen esityksessä on tuomioistuinlain 24 luvun 4 §:n siirtymäsäännös, jonka mukaan ennen tämän lain voimaan tuloa vakinaiseen päällikkötuomarin virkaan nimitetty katsotaan eronneeksi virastaan siitä ajankohdasta, josta hänet on nimitetty toisen tuomioistuimen päällikkötuomariksi tämän lain 11 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi määräajaksi. Tällaisella päällikkötuomarilla ei toimikauden päätyttyä ole oikeutta palata vakinaiseen päällikkötuomarin virkaan. Hänen oikeuteensa tulla toimikauden päätyttyä nimitetyksi vakinaiseen tuomarin virkaan sovelletaan 11 luvun 13 §:ää.

Helsingin hovioikeuden lausunnossa lakivaliokunnalle tarkoitettaneen tilannetta, jossa vakinaiseen tuomarin virkaan (mutta ei päällikkötuomarin virkaan) nimitetty nimitetään uudelleen määrää-

kaiseen päällikkötuomarin virkaan. Yleisperusteluissa todetaan tästä vain, että päällikkötuomarilla olisi oikeus palata vakinaiseen tuomarin virkaan toimikauden päättyessä (s.45). Tämä oikeus, jota ei tarkemmin käsitellä yksityiskohtaisissa perusteluissa, perustuu valtion virkamieslain 65 §:n 1 momentin ensimmäiseen virkkeeseen, jonka mukaan "Virkamies katsotaan eronneeksi aikaisemmasta virasta siitä ajankohdasta, josta hänet on muutoin kuin määrääjäksi nimitetty toiseen valtion virkaan."

Kun päällikkötuomarin virka on jatkossa määräaikainen, tarkoittaa tämä sitä, että siihen nimitetyn ei katsota eronneeksi vakinaisesta tuomarin virasta. Jos lakivaliokunnassa katsotaan tarpeelliseksi, selvyyden vuoksi voidaan laissa nimenomaisesti säätää, että päällikkötuomari on suoraan lain perusteella virkavapaana vakinaisesta tuomarin virasta sen ajan, kun hän on määräaikaisessa päällikkötuomarin virassa. Tuomioistuinlain 11: 2 §:ään voitaisiin ottaa uusi seuraava 3 momentti. "Jos päällikkötuomari on nimitetty vakinaisesti tuomarin virkaan, hän on virkavapaana tästä virasta sen ajan, kun hän on päällikkötuomarin virassa. Ennen tämän lain voimaantuloa päällikkötuomarin virkaan nimitetystä on kuitenkin voimassa, mitä 24 luvun 4 §:ssä säädetään."

Mikäli tuomioistuinlain 11 luvun 2 §:n katsotaan vielä tarvitsevan lisätäsmennystä Helsingin hovioikeuden lausunnon johdosta, lakivaliokunta voinee harkita seuraavaa lisäystä (4. momentti) : "Jos tässä pykälässä tarkoitettussa päällikkötuomarin virassa oleva nimitetään toiseen päällikkötuomarin virkaan, katsotaan hänen eronneen aikaisemmasta virasta siitä ajankohdasta, josta hänet on nimitetty tähän toiseen virkaan." Lakivaliokunta voinee myös harkita, olisiko asiaa mahdollista tai tarkoituksenmukaista tältä osin avata lakivaliokunnan mietinnössä.

Nuorten lakimiesten lausunnosta:

Alkukokeen tarve ?

OM: Tavoitteena on saada rekrytoitua parhaat mahdolliset hakijat. Tämä on yhteiskunnan etu.

Tuomioistuinharjoittelu tai asianajajatutkinto vaihtoehtoisina edellytyksinä?

OM: Alkukoe on yhteismitallinen valintaperuste.

Loppukokeen tarve ?

OM: Loppukokeen hyväksytty suorittaminen todentaa osaamistasoa.

Opintomenestys valintaperusteena ?

OM: Tavoitteena on saada rekrytoitua parhaat mahdolliset hakijat. Tämä on yhteiskunnan etu.

Pirkanmaan käräjäoikeuden lausunnosta:

Voidaanko muiden tuomioistuinvirkojen kuin tuomareiden kelpoisuustasosta säätää vain työjärjestyksessä ? Voi johtaa siihen, että samojen virkojen osalta on erilaisia kelpoisuusvaatimuksia.

OM: Perustuslakivaliokunta ei ole lausunnossaan kiinnittänyt näihin seikkoihin huomiota.

Lisäksi OM viittaa aiempaan, lakivaliokunnalle 9.5.2016 antamaansa lausuntoon, jossa (kohdassa kansliapäällikkö ja muu henkilöstö) todetaan seuraavaa:

”Hallintohenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ei ole yleensä säädetty laissa. Eesityksen mukaan tuomioistuimen työjärjestyksessä voitaisiin määrätä, että kelpoisuusvaatimuksena hallintopäällikön virkaan olisi soveltuva korkeakoulututkinto. Työjärjestysmääräysten antaminen ei kuitenkaan olisi välttämätöntä. Riittävää olisi määritellä kelpoisuusvaatimukset kunkin täytettävänä olevan viran hakuilmoituksessa, mikä on valtionhallinnossa yleisesti noudatetun käytännön mukaista. Keskeinen ajatus on ollut, että kelpoisuusvaatimukset voivat olla lievemmit niissä tuomioistuimissa, joissa ei säännönmukaisesti valmistella runsaasti nimitysasioita.

Työjärjestysmääräystä on pidetty hyväksyttävänä valtionalouden tarkastusvirastoa koskevassa lainsäädännössä (ks. HE 39/2000 vp s. 29, PeVL 19/2000 vp s. 5). Myös korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden kansliahenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista on määräyksiä työjärjestyksissä.”

OM toteaa vielä, että tuomioistuimet ovat edelleen kooltaan varsin erilaisia. On tarkoituksenmukaista antaa mahdollisuus siihen, että esimerkiksi 350 henkilön virastossa hallintosihteeriltä voitaisiin edellyttää erilaista kelpoisuutta kuin pienimmissä virastoissa.

Miksi asessoreja ei ole ajateltu käräjäoikeuksiin?

OM: Hallituksen esityksen mukaan asessorin on mahdollista työskennellä kolmas vuosi käräjäoikeudessa. Tästä säädettäisiin tuomioistuinlain 18 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Asiantuntijajäsenten valinnan avoimuus ei toteudu

OM: Asiantuntijajäsenten tehtävien julistamisesta haettavaksi säädetään tuomioistuinlain 17 luvun 6 §:ssä. Työtuomioistuimen asiantuntijajäsenten osalta OM viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon 14/2016, jossa on perusteellisesti käsitelty työtuomioistuimen toimintaa. Vakuutus oikeuden asiantuntijajäsenten osalta OM viittaa aiempaan lausuntoonsa, jossa on lakivaliokunnan ponnen johdosta todettu seuraavaa:

”Eduskunnan vastauksessa hallituksen esitykseen laiksi vakuutus oikeuslain muuttamisesta (HE 104/2014 vp; EV 330/2014 vp) on edellytetty, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

Pontta ei ole ollut mahdollista ottaa huomioon tämän esityksen valmistelu aikataulussa. Asialla on vastuuhenkilö, jonka työtehtävissä turvapaikanhakijoihin liittyvillä asioilla on tällä hetkellä etusija. Oikeusministeriö tulee laatimaan muistion vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten tämän hetkisestä nimitysmenettelystä. Oikeusministerin linjaus siitä, miten arviointi nimitysmenettelyn muuttamisesta nykyistä avoimemmaksi ja kelpoisuusvaatimusten asettamisesta suoritetaan hallituksessa, pyritään saamaan vuoden 2016 aikana.”

Virkojen haettavaksi julistaminen:

OM: Tuomarin tehtävä on vaativa ja hänellä on perustuslain nojalla poikkeuksellisen vahva virassapysymisoikeus. Näin ollen on tärkeää, että tuomarin virkaan saadaan valittua paras mahdollinen ha-

kija. Tämä edellyttää riittäviä lausuntoja ja selvityksiä. Lain mukaan tuomarivalintalautakunta valmistelee vakituisen tuomarin viran täyttämistä ja tekee nimittämistä perustellun esityksen, jonka se toimittaa valtioneuvostolle tasavallan presidentille esittelemistä varten. Tähän ei esitetä muutosta.

Virantäyttömenettelyn nopeus vaihtelee tilanteen mukaan. Virka, johon on hyvin vähän hakijoita, voidaan saada täytettyä varsin nopeasti. Jos hakijoita on paljon ja hakumenettelyssä käytetään apuna psykologin arviota, virantäyttömenettely luonnollisesti kestää kauemmin. Se, että käräjäoikeuden avoinna olevan viran julistaa haettavaksi kyseinen käräjäoikeus, säästää yhden työvaiheen hovioikeudelta. Käräjäoikeus tietää itse, mitä sen virkojen osalta on kunkin vuoden tulossopimukseen kirjattu. Hovioikeuden ei tarvitse käyttää aikaa tämän selvittämiseen.

Vaasan HO:n lausunnosta:

Virkojen haettavaksi julistaminen:

OM: Viittaa edellä Pirkanmaan ko:n kohdalla todettuun. Sääntely ansioyhteenvedon ja lausunnon laatimisen osalta ei muutu nykyisestä. OM:n käsityksen mukaan ei ole estettä sille, että hakuilmoitukseen, jolla käräjäoikeus julistaa oman virkansa haettavaksi, kirjataan, että hakemukset asiakirjoineen toimitetaan asianomaiseen hovioikeuteen. Hidas ja monipolvinen papereiden edes takaisin lähettäminen, jota hovioikeuden lausunnossa sen tulkintana säännöksestä kuvataan, ei siten ole oikeusministeriön käsityksen mukaan todellisuutta eikä järkevää toimintaa. Se hovioikeuden lausunnossa mainittu seikka, että hovioikeus ei nykyisin pysty teknisistä syistä ilmoittamaan käräjäoikeuden virkaa avoimeksi oikeus.fi - sivustolla, tukee hallituksen esityksen ehdotusta siitä, että käräjäoikeuden viran julistaa haettavaksi asianomainen käräjäoikeus itse.

Voisiko koulutuslautakunnassa ja nimityslautakunnassa (tarkoitettaneen tuomarivalintalautakuntaa?) olla yhteinen henkilöstö ?

OM: Tuomarivalintalautakunnan sihteeri ja toimistosihteeri eivät pysty hoitamaan myös koulutuslautakunnan tehtäviä. Tuomarivalintalautakunnan resurssit eivät ole tässä esityksessä olleet tarkastelun kohteena.

Aessorien virkojen kohdentaminen kapea-alaiseen vakuutusoikeuteen?

OM: Hallituksen esityksessä on lueteltu tuomioistuimet, joissa asessorin koulutusvirkoja voi olla. Ei ole perustetta sulkea vakuutusoikeutta näistä pois. Asessorin, kuten muidenkin virkojen kohdentaminen, käydään vuosittain läpi tuomioistuinten kanssa käytävissä tulosneuvotteluissa.

Varatuomarin arvonimen myöntäminen koulutuslautakunnalle ?

OM: Varatuomarin arvonimen myöntäminen sen jälkeen, kun tuomioistuinharjoittelija on saanut harjoittelunsa suoritettua, on jokseenkin yksinkertainen hallintotoimenpide. Koulutuslautakunta voi järjestää asian toimintansa kannalta järkevästi. Esityksessä ei ehdoteta, että arvonimen myöntäminen tulisi käsitellä tuomarinkoulutuslautakunnan täysistunnossa, kuten hovioikeuksissa oli pitkään tapana tehdä.

Ratkaisuvallan siirtäminen kärjätuomarin virantoimituksesta pidättämisestä siirtyy kärjäoikeudelle

OM: Hallituksen esitys perustuu siihen, että joskus voi olla tarpeen toimia hyvin nopeasti. Työyhteisön sisäinen hienotunteisuus joutuu jäämään taka-alalle esimerkiksi tilanteessa, jossa tuomaria, joka ei ole psyykkisesti työkunnossa mutta ei itse ymmärrä tilaansa, jouduttaisiin estämään menemästä kärjäoikeuden istuntoon.

EOAn lausunnosta

Tuomioistuinlain 2 luvun 2 §:n 2 momentti; kärjäoikeuden puheenjohtajat

OM: Selvyyden vuoksi luetteloon voidaan lisätä kärjänotaari. Lainsäädäntötekhninen ratkaisu HE:ssä vastaa kuitenkin sitä, miten asessorin toimiminen puheenjohtajana on säädetty.

Tuomioistuinlain 4 luvun 2 §; hallintotuomioistuimen puheenjohtaja

OM: Asessorin toimivallasta tuomioistuimen puheenjohtajana säädetään tuomioistuinlain 18 luvun 3 §:n 3 momentissa. Lainsäädäntötekhninen ratkaisu on valittu siksi, ettei asessoria tarvitsisi mainita jokaisen tuomioistuimen kohdalla erikseen.

Tuomioistuinlain 18 §:n 1 §:n 2 momentti; tuomarikoulutettava

OM: Sana tuomarikoulutettava voidaan selvyyden vuoksi korvata sanalla henkilö.

Markkinaoikeuden lausunnosta

Sulkeeko päällikkötuomarin viran määräaikaisuus pois ulkopuoliset hakijat ?

OM: Määräaikaisuus voi olla omiaan rohkaisemaan ulkopuolisia hakijoita päällikkötuomarin tehtäviin.

Oikeusministeriön vastineen ovat laatineet hallitusneuvos Anne Hallavainio, lainsäädäntöneuvos Arja Manner, oikeusministeriön määräaikainen erityisasiantuntija, korkeimman oikeuden esittelijäneuvos Samuli Sillanpää sekä koulutusasiantuntija Kati Kivistö.